

Кавказ заор заухыгъэр илъэси 154-рэ хъугъэ

ТЫЗЭКЬОТМЭ – ТЫЛЪЭШ!

Адыгэ Голос адыга Макъ

1923-рэ илъэсийн
гээтхапам
къыщегъэжъауу кыдэклэй

№ 83 (21572)

2018-рэ илъэс

ШЭМБЭТ

Жъоныгъуакиэм и 19

къыхэтутыгъехэр ыкы
нэмэгдэх къебархэр
тисайт ижүүлэштэхийн
WWW.ADYGOICE.RU

Адыгэ Республикаем и Правительствэ игъээст

116

Жъоныгъуакиэм
и 21-р —
Кавказ заом
хэкюдагъэхэм
афэгъэхъыгъэ
шъыгъо-шIэжь
маф

Адыгэ Республикаем щы-
псэухэу лъытэнгъэ зы-
фэтшыхэрэр!

Жъоныгъуакиэм и 21-р
адыгэ лъэпкъымкэ хэу-
шъхъафыгъэ мафуу щыт.
Я XIX-рэ ллэшлэгум щыл-
гъэ Кавказ заом епхыгъэ
хъуягъэ-шIэгъэ тхъамыка-
гъохэр, адыгэ минишъэ
пчыагъэу хэкюдагъэр, егъэ-
зигъэклэ зичыгу гулсэ зы-
бгинэн фаеу хъуягъэхэр
тыгу къызыщыгъэкъыжхэ-
рэ маф.

Дунайм тет адыгэ пстэу-
ми тарих-культурнэ лъэпк
кIэнэр къеухумэгъеням,
нэмэгдэх цыф лъэпкъэм
ягъусэхэу зыкыныгъэ-з-
гурьононгъэ азыфагу илъэу
псэухэмэ зэршононгъем
ятамыгъэу ар щыт. Непэ
зэклэми зэдтишишьэрэлт
тиблэкигъэ тщымыгъупшэ-
нныр, аш фэдэ нахьыбэрэ
къэмыхъужынным тынала
тедгъэтынныр.

Непэ Адыгэ Республикаем
щашиэрэ пстэури зыфаши-
рэр хэхъоногъэ аш егъэ-
шыгъэнным ыкыи нахь зе-
тегъэпсихъагъэ хууным алай.
Мыншкэ ашшиэрэ мэхъанэ
зилэр цыф лъэпк зэфэ-
шъхъафхэм къахэгъэхэу
тиレスубликэ Ѣылсэухэрэм
якултурэ, динэу алэжы-
рэм ыкыи къызхэгъэхэу
лъэпкым ямылтыгъэу зе-
гурьононгъэ азыфагу илъы-
нныр ары.

Адыгэ Республикаем щы-
псэухэу пстэури тышууф-
фэльо посуныгъэ, насыт, щы-
лэклэшлэ шъуиленэу! Унагъо
пэпчэ зэгурьононгъэ-тын-
чыгъэ ерэль!

Адыгэ Республикаем
и Лышхъээ
Къумпый Мурат

Адыгэ Республикаем
и Къэралыгъо Совет —
Хасэм и Тхъаматэу
Владимир НАРОЖНЫЙ

Хабзэр зыукъорэ Іэтахъохэм ялофыгъохэм атегуущылагъэх

Урысые Федерациием и
Къэралыгъо Думэ
унагъом, бзыльфы-
гъэхэм, къэлэцыкъухэм
ялофыгъохэм-
кэ и Комитет изэ-
хэсигъо тыгъуасэ
Адыгейим Ѣыкъуагъ.

Урысые Федерациием ихэ-
бзэгъэуцугъэу хабзэр зыукъо-
гъэ къэлэцыкъухэр зычэс уч-
реждение хэушхъафыгъэхэм
ялофшэн зэрэзэхэшэ-
гъэштыр къэзигъэнафхэрэм
хэбзэ икъу ахэлхъэгъэнэмкэ
шIэгъэн фаехэм атегуущылагъэх.
Адыгэ Республикаем и Лыш-
хъэу Къумпый Мурат зэхэ-
сигъом хэлажьхэрэм шуфэс
къарихыгъ.

Президиумын хэтыгъэх Уры-
сые Федерациием и Къэралыгъо
Думэ и Комитет итхама-
тэ игуадзэу Елена Вторыги-
нар, РСФСР-м гъесэнгъэм-
рэ шIэнгъэмрэклэ иминистрэ
игуадзэу Татьяна Синюгинар,
Адыгэ Республикаем и Къэралыгъо
Совет — Хасэм и Тхъаматэу
Владимир Нарожнэр, Адыгэ
Республикаем Ѣыцэклэ
Къэралыгъо Думэм идепута-
тэу Хасанэкъо Мурат, Адыгэ
Республикаем ивице-премье-
рэу Наталья Широковар, Адыгэ
Республикаем гъесэнгъэмрэ
шIэнгъэмрэклэ иминистрэу Къэ-
рэшэ Анзаур, сабыим ифиты-
ныгъэхэмкэ Уполномоченнэу
Адыгэ Республикаем Ѣыцэ
Александр Ивашинэр, гъэцэклэко,
законодательнэ хабзэм ифед-
ральнэ, ишьольыр къулыкъу-
хэм ялыклохэр, федеральнэ
учреждение зэлхүгъэхэм ыкыи
зэфешгъэхэм япэшэ 35-рэ.

Зэхэсигъор къызээхызэ,
Адыгейим и Лышхъээ 1энэ ху-
раам хэлажьхэрэм шуагъэ
къытэу юф ашэнену къафель-
иагъ, зытегуущыгъэхэр юфын
мэхъанэшо зэрилэр хигъэунэ-
фыкъыгъ.

«Къэралыгъо обществэм
щыщ нэбгырэ пэпчэ ыгъэлэ-
пэн, ифитынгъэхэр икъуу къу-
хумэйн фае. Зынбыжь имы-
къуугъэ къэлэцыкъухэр Ѣытэ-

Сурэтыр А. Гусевым
тирихиагъ.

ныгъэм чылпэ къин ригъэуца-
гъэхэм ягуу тшы хуумэ, аш
фэдэ юфшэнэм анахъэу мэ-
хъанэшо ил. Аш фэдэ къэлэ-
цыкъухэм тиэлпэгъэтуу яшы-
къагъ», — хигъэунэфыкъыгъ
Къумпый Мурат.

Елена Вторыгинам дахэу
къазэралэгъо тиэгъэхэм пае
Адыгейим и Лышхъээ зэрэф-
разэр, урысые зэхэсигъор зы-
щызэхашщт чылпэу Адыгэир
къызэрэхагъэгъэр аукъодыу
зэрэшмытыр къыуагъ. Хабзэр
зыукъорэ къэлэцыкъухэм юф
адэшгъэнэмкэ республикэм
опытшыу ил.

Татьяна Синюгинам къызэ-
риуагъэмкэ, Мынкэогъ учреж-
дение хэушхъафыгъэхэм аш
фэдэ еджаплэхэмкэ пэртигы-
гээ ыыгъ. Зэхэсигъор хэлэ-
жьагъэхэм аш юф зэршшэрэм
нэуасэ зыфашынэу амал яагъ.
Хэгъэгум ишьольыр 48-мэ
къарыкъыгъэ 137-рэ
учреждением Ѣытэуу
работчээсэнхьят зэфешхъафхэр
аэ къырагъэханхэмкэ, спортым
пылтынхэмкэ яшыкъигъэхэм
амалхэр зэктэ ахэм я.

Учреждение хэушхъафыгъы-
гъэхэм ачIэсхэр зыхэлэжэ-
хэрэ я VII-рэ Урысые олимпиад-
дэр а учреждением Ѣыкъуагъ.
Урысые Федерациием и учреж-
дение хэушхъафыгъэхэм 20-
мэ ачIэс 60 ахэм ахэ-
лэжьагъ. Олимпиадэм икIэхэр
Адыгэ Республикаем и Къэралыгъо
филармоние Ѣызэфахы-
сыкъыгъэхэм.

«Аш фэдэ учреждениихэм
Iэдэб хэлэхынэм, обществэм
тэрээзэ Ѣызеконым къэлэцы-
къур фагьасэ. Цыфын ишэн
зыщызэтеуцорэ, иакыл къы-
зыщыкъор лъэхъаным а пстэу-
мэ мэхъанэшо я. Аш фэдэ
учреждениихэм юфшэн нахь-
шишоу зэтырагъэпсихъаныр
зигъю юфыгъоу сидигъуу щыт.
Цыфыр къетыухумэйнэм, об-
ществэм ар хэуцожынэм тэр-
кэ мэхъанэшо я!», — хигъэунэфыкъыгъ
Адыгэ Республикаем и Лышхъээ.

Иэтахъохэм хэбзэукъоныгъэ-
хэр амшынхэмкэ аш фэдэ
учреждениихэм ялацхэм мэ-
хъанэшо зэрилэр Татьяна Син-
югинам хигъэунэфыкъыгъ. Фе-

деральнэ ведомствэм къызэри-
тыгъэмкэ, Ѣынгыгъэм чылпэ
къин ригъэуцогъэхэм къэлэцы-
къухэр зыщыагъхэрэ, зыщы-
рагъэдэхэрэ учрежденихэм
ачIэсхэм япчыагъе нахь макэ
хуугъэ. Мы лъэнэкъомкэ пэ-
шшорыгъэш юфхъэбзэхшохэр
зэрэзерахъагъэхэм ар къы-
кэлэкъуагъ. Ау Урысые Федера-
цием гъесэнгъэмрэ шIэнгъ-
эмрэклэ и Министерствэ зэ-
риллытэрэмкэ, аш фэдэ уч-
реждение хэушхъафыгъэхэм
ауухэм юфшэн Ѣыкъа-
къэхэр непэ Ѣагъэфедэнхэ фае.

Урысые Федерациием и Къэралыгъо
Думэ хэтхэр, феде-
ральнэ хэушхъафыкъыгъе уч-
реждениихэм ауухэр зыныжь
имыкъуагъэхэм бзэджэшагъэ-
хэр зэрэмхъанхэмкэ, хэбзэ-
уконыгъэхэр амшынхэмкэ
екIолэкэ зыкъхэр къыхахынхэ
языгъэлэкъыщ законопроект-
ным тегуущыагъэх. Аш фэдэ
законопроектыр Урысые Фед-
ерацием и Къэралыгъо Думэ
апэрэ хэпльэгъумкэ ѩаштэгъах.

Адыгэ Республикаем
и Лышхъээ ипресс-къулыкъ

Кавказ заор заухыгъэр ильэси 154-рэ хъугъэ

Псэуплэ сертификатхэр аратыжьыгъэх

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу Къумпъыл Мурат Республикаан щыпсэухэрэ унэгъю ныбжыкъэ 70-м ехъумэ псэуплэ сертификатхэр тигъуса аритыжьыгъэх. Мы купым къыхиубытэхэрэм псэукъэ амалэу ялехэр нахышшу ашынны фытегъэпсихъэгъэ программэхэм ягъецкэн къыдыхэлъятахъэу ар щытыгъ.

Гушоцо зэхахъэм хэлэжьэх федэральнэ инспектор шхъяаэу Сергей Дрокинир, АР-м и Премьер-министрэу Александр Наролинир, Миенкуупэ имэрэу Андрей Гетмановыр, министрэхэм я Кабинет хэтхэр, муниципальнэ образованиехэм ящащхэм ашыщхэр, нэмийкхэри.

АР-м и Лышъхъэу Иофхъабзэм пэублэ пасалэ къыщишыз сертификатхэр къызфэшьшошгъэх пстэуми игуапэу

къафэгушуагъ. О уиунэ уилэныр анах шхъяаэу зэрэштыр ыкъи апэрэ псэуплэ зэбгэгъотыгъэр сидигъу гум къызэринэжырэ къыуагъ. — Къэралыгъ социальнэ политикэм игъецкэн къыдыхэлъятахъэу унэгъю ныбжыкъэхэм псэукъэ амалэу ялехэр нахышшу ашынх альэкиныр пшъэриль шхъяаэу ѿит. 2018-рэ ильэсийм Республикаан щыпсэурэ унэгъю 284-рэ мы программэхэм ахэлажъэх. Аш зэ-

къэмки сомэ миллион 200-м ехъу апэутэгъахъэ. Ныбжыкъэхэм Іэпилэгъ афэхъузынэм, псэукъэ амалхэу ялехэр нахышшу шыгъэнхэм, ягумэгъыгъохэр дэгъэзжыжъыгъэнхэм тапектинаале атдгъетыгъ. Миш фэдэ гушоцо зэпилэгъхэр джыри нахыбэрэ зэрэшхэцшэхтэм ыкъи мы программэхэм ягъецкэн къыдыхэлъятахъэу псэуплэ зэзэгъэгъотыгъэхэм ягчагъэ нахыбэ зэрэхууцтэм сицыхэ тель. Непэрэ Иофхъабзэм къеклэгъэх унэгъю ныбжыкъэхэм сабийхэр зэраашапуухэрэм горкыдешае, аш тышгушуукъи, — къыуагъ Къумпъыл Мурат.

Джащ фэдэу сабийц нахыбэ зэрысх угнахохэм тапекти Іэпилэгъ зэраашхууцтхэр, псэуплэхэр зыщашиштхэ

чыгу яххэр зэраратыщхэр АР-м и Лышъхъэу ипсалъэ къыщхигъэшыгъ. Куп зэфэшхъафхэм къэралыгъо Іэпилэгъ ягъэгъотыгъэнхэм, социалыгъохэр гъэцэлгъэнхэм Республикаан мэхъанэшо Ѣыраты, цыфхэм яшылэгъэлэгъэхэм нахышшу шыгъэнхэр аш ильэнхэ шхъяа.

Иофхъабзэм хэлэжьагъэхэм ыкъи псэуплэ сертификатхэр зэраратыжъагъэхэм ашыщхэр къэгүшагъэх, сид фэдерэлъэнхэкъи Іэпилэгъ къафэхъуухэр АР-м и Лышъхъэу, министрэхэм я Кабинет, муниципальнэ образованиехэм ящащхэм афэрэзагъэх. Программэхэм яшуагъэлэгъ гүхэлъэу ялехэр щылэнхэр эшпхырашынх амал ялэ зэрэхууцтэхэр ахэм къауагъ.

Мы мафэм агъегушуагъэхэм ашыц «Адыгэ макъэм» иофыши Шхъэлэхъо Светэ иунахъу. Зэшхъэтийс ныбжыкъэхэм сабийц зэдаплы, зэгурьоныгъэ ыкъи шхъэкъэфэныгъэ азыфагу ильэу зэдэлэсэх.

— Псэукъэ амалхэу тилехэр нахышшу тшынхэ зэрэлтээцэхтэм льэшэу тигъегушуагъ, тигу къыдишэягъ. Унэгъю ныбжыкъээр ыльэ пытэу таучонимкээ анах шхъяаэу щытэри ар зэрысийт псэуплэ илэнхэр ари. Непэрэ къытатыгъэ сертификатыр аш фэлоришэшт. Мы иофыгъом изэшшохын къыхэлэжьагъэх пстэуми, анах шхъяаэу Республикаан ишащ, къэлэ администрациаем тафэрэз. Миш фэдэ фынчыгъэлэгъ къауагъ, тэгээхэдээ, ыпеклэ тэлтэхэлэнх, нахышшум ыкъи хэхъонигъэм тафэкъоним тифещэ, — къыуагъ Светэ.

СПИД-м иллыкыгъэхэр агу къызщаагъэкъыжырэ мафэм ипэгъокъэу

Ягчагъэ къыщхыкъэрэ

Псауныгъэр къэхуумэгъэнимкэ Дунэ органициер (ВОЗ-р) икэцаклоу жъоныгъуакъэм ияшэнэрэ тхъаумафэ СПИД-м иллыкыгъэхэр агу къызщаагъэкъыжырэ мафэу зэрэдунаеу щагъэнэфагъ.

Аш имэхъанэр а узир зиэхэм фынчыгъэлэу афытилэр цыфыгъэ шапхъэхэм адиштэныр, иллыкыгъэхэр тщымыгъуушэнхэр, узир фэгъэхыгъэу цыфхэм нахыбэ ягъешшэгъэнхэр.

Миш фэдэ мафэр апэу 1983-рэ ильэсийм Сан-Франциско щыхаагъэунфыгъигъ. Аш үүжмы узир пэуцужыреэ движением итамыгъи щылэхъуугъэ.

2018-рэ ильэсими кэдэвийн дэвизээ илэр: «Тиблэкъигъэ тегуулжысээ, тикъэлжүйтэхтэ зыфэдгэхъэхъязырэ».

ООН-м ВИЧ/СПИД-мкэ и Программэ къызэритьрэмкэ, ВИЧ-инфекцием иэпидемие дунаим къызыщежагъэм къызщаагъэхэр ар къызыхагъэхэр нэбгырэ миллион 78-м

ызыныкъор зэрылтыгъэхэр а узир къыхэкъигъэ нэмийк уз зэфэшхъафхэр ари, жъэгъэузыри ахэтэу. Сымаджэ хъуухъэм янахыбэ ильэс 30 — 35-рэ аныбжыр.

ВИЧ-инфекцием юльянкъэлэ Урсылем Иофхэр щыхыльэх. 2017-рэ ильэсийм итгэгээзээ мазэ и 31-м ехъулэу ВИЧ-инфекциер илэу нэбгырэ 1220659-рэ тикъэралыгъ щахтыгъ, аш щыщэу 104402-р икъигъэ ильэсийм. Мы узир зиэху дунаим ехъжыгъэу Урсылем къышалытэрэр нэбгырэ 276660-рэ, 2017-м изакью — 31898-рэ (2016-рэ ильэсийм нахыи проценти 4,4-кэ нахыб).

Икъигъэ ильэсийм антиретровируснэ терапиемкэ ялээз-

тиагохъягъэхэр, наркотикхэр зэрэзыхъалхъэрэ мастхэр ари.

2017-рэ ильэсийм итгэгъэзэ и 31-м ехъулэу Урсылем и Къыблэ мы узир илэу нэбгырэ 97756-рэ учтэйм хэтигъ, дунаим ехъжыгъээр 25485-рэ.

ВИЧ-инфекциер къызыхагъэшхэрэ учтэйм хагъеуцохэу зырагъэжъагъэм къыщуублагъэу Адыгэим нэбгырэ 985-рэ шатхыгъ. 2018-рэ ильэсийм ишлээ мазэ ехъулэу а диагно-

зыр илэу республикаан щыпсэурэ 712-рэ. 1997-рэ ильэсийм къыщуублагъэу ВИЧ-ин-

фекциер илэу учтэйм хэтигъэхэу дунаим ехъжыгъээр нэбгырэ 712-рэ. 1997-рэ ильэсийм ишлээ мазэ ехъулэу а диагно-

зыр илэу республикаан щыпсэурэ 712-рэ. 1997-рэ ильэсийм ишлээ мазэ ехъулэу а диагно-

зыр илэу республикаан щыпсэурэ 712-рэ. 1997-рэ ильэсийм ишлээ мазэ ехъулэу а диагно-

зыр илэу республикаан щыпсэурэ 712-рэ. 1997-рэ ильэсийм ишлээ мазэ ехъулэу а диагно-

зыр илэу республикаан щыпсэурэ 712-рэ. 1997-рэ ильэсийм ишлээ мазэ ехъулэу а диагно-

зыр илэу республикаан щыпсэурэ 712-рэ. 1997-рэ ильэсийм ишлээ мазэ ехъулэу а диагно-

зыр илэу республикаан щыпсэурэ 712-рэ. 1997-рэ ильэсийм ишлээ мазэ ехъулэу а диагно-

зыр илэу республикаан щыпсэурэ 712-рэ. 1997-рэ ильэсийм ишлээ мазэ ехъулэу а диагно-

зыр илэу республикаан щыпсэурэ 712-рэ. 1997-рэ ильэсийм ишлээ мазэ ехъулэу а диагно-

зыр илэу республикаан щыпсэурэ 712-рэ. 1997-рэ ильэсийм ишлээ мазэ ехъулэу а диагно-

зыр илэу республикаан щыпсэурэ 712-рэ. 1997-рэ ильэсийм ишлээ мазэ ехъулэу а диагно-

зыр илэу республикаан щыпсэурэ 712-рэ. 1997-рэ ильэсийм ишлээ мазэ ехъулэу а диагно-

зыр илэу республикаан щыпсэурэ 712-рэ. 1997-рэ ильэсийм ишлээ мазэ ехъулэу а диагно-

зыр илэу республикаан щыпсэурэ 712-рэ. 1997-рэ ильэсийм ишлээ мазэ ехъулэу а диагно-

зыр илэу республикаан щыпсэурэ 712-рэ. 1997-рэ ильэсийм ишлээ мазэ ехъулэу а диагно-

зыр илэу республикаан щыпсэурэ 712-рэ. 1997-рэ ильэсийм ишлээ мазэ ехъулэу а диагно-

зыр илэу республикаан щыпсэурэ 712-рэ. 1997-рэ ильэсийм ишлээ мазэ ехъулэу а диагно-

зыр илэу республикаан щыпсэурэ 712-рэ. 1997-рэ ильэсийм ишлээ мазэ ехъулэу а диагно-

зыр илэу республикаан щыпсэурэ 712-рэ. 1997-рэ ильэсийм ишлээ мазэ ехъулэу а диагно-

зыр илэу республикаан щыпсэурэ 712-рэ. 1997-рэ ильэсийм ишлээ мазэ ехъулэу а диагно-

зыр илэу республикаан щыпсэурэ 712-рэ. 1997-рэ ильэсийм ишлээ мазэ ехъулэу а диагно-

зыр илэу республикаан щыпсэурэ 712-рэ. 1997-рэ ильэсийм ишлээ мазэ ехъулэу а диагно-

зыр илэу республикаан щыпсэурэ 712-рэ. 1997-рэ ильэсийм ишлээ мазэ ехъулэу а диагно-

зыр илэу республикаан щыпсэурэ 712-рэ. 1997-рэ ильэсийм ишлээ мазэ ехъулэу а диагно-

зыр илэу республикаан щыпсэурэ 712-рэ. 1997-рэ ильэсийм ишлээ мазэ ехъулэу а диагно-

зыр илэу республикаан щыпсэурэ 712-рэ. 1997-рэ ильэсийм ишлээ мазэ ехъулэу а диагно-

зыр илэу республикаан щыпсэурэ 712-рэ. 1997-рэ ильэсийм ишлээ мазэ ехъулэу а диагно-

зыр илэу республикаан щыпсэурэ 712-рэ. 1997-рэ ильэсийм ишлээ мазэ ехъулэу а диагно-

зыр илэу республикаан щыпсэурэ 712-рэ. 1997-рэ ильэсийм ишлээ мазэ ехъулэу а диагно-

зыр илэу республикаан щыпсэурэ 712-рэ. 1997-рэ ильэсийм ишлээ мазэ ехъулэу а диагно-

зыр илэу республикаан щыпсэурэ 712-рэ. 1997-рэ ильэсийм ишлээ мазэ ехъулэу а диагно-

зыр илэу республикаан щыпсэурэ 712-рэ. 1997-рэ ильэсийм ишлээ мазэ ехъулэу а диагно-

зыр илэу республикаан щыпсэурэ 712-рэ. 1997-рэ ильэсийм ишлээ мазэ ехъулэу а диагно-

зыр илэу республикаан щыпсэурэ 712-рэ. 1997-рэ ильэсийм ишлээ мазэ ехъулэу а диагно-

зыр илэу республикаан щыпсэурэ 712-рэ. 1997-рэ ильэсийм ишлээ мазэ ехъулэу а диагно-

зыр илэу республикаан щыпсэурэ 712-рэ. 1997-рэ ильэсийм ишлээ мазэ ехъулэу а диагно-

зыр илэу республикаан щыпсэурэ 712-рэ. 1997-рэ ильэсийм ишлээ мазэ ехъулэу а диагно-

Кавказ заор заухыгъэр ильэси 154-рэ хъугъэ

Кавказ зауыттынаның таралығынан көрсеткіштіктердегі мәннен көп болып саналады. Бұл мәннен көп болып саналады. Бұл мәннен көп болып саналады.

Ильэс заулэкээ узэктээбэжьымэ, мы
юфтихъабзэм кляшцло фэхъуѓь адыгэм ита-
рихъ, икултурэ икъеухъумэн фэлэжъэрэ
фондзу «Кэн» зыфиорэр. Ащ ипащзу Чэ-
мышьо Гъазый а юфыгъор ыпшъэ
рильхъажьыгъ, цыфыбэ ащ изэншохын
къыхищаѓ, къыхигъэлэжьагъ. Саугъэтим
тефэшт ахъщэм иугъоин имызакъоу, ар
зыщашьыт чыпшэм, зышыщхэм, нэмыкы
льэныкъохеми юфыгъохэр къапыкыгъэх.
Ау зэкэмэ анахъ шъхъаэр юфыр дэгъоу
ухыгъэ зэрэхъугъэр ары. Саугъэтыр Кавказ
заом адигэхэм яшъхъафитынгъэ фэбанэ-
зэ, фэхыгъэ лыхъужь закъом инэпэ-
епльэп, ар ильэси 150-рэ клогъэ заоу
адыгэм инахъыбэм клюпш фэхъуѓьэм,
къэнагъэхэр дунаим щизытэкъуухъагъэм
исаугъэтзу плътын плъекъышт. Саугъэтыр
къызэлъахы зэхъум Чэмышьо Гъазый къы-
шишыгъэ псальэр мыш къыкъэлъыклоу
непэ къыхэтэуты.

Адыгэ лъэпкыым илъыхъуэй
Тыгъужыкъо Кызыбэч 1777-рэ
илъэсым шапсыгъэ оркъ лъэп-
къэй Шэрэлтыкъохэм къажэкъыгъ.
Тыгъужь иунагъо я 7-рэ къалэу
ар къихъугъ. Унагъор псыхъоу
Адагум йусыгъэ къуаджэу Бэ-
нащэ къышыхъугъ, нэмыйхэм
чылэу Нашхъэ къышыхъуэй
алытэ. А къуаджэр Красно-
дар краим ит Крымскэ райо-
ным къыхиубытэу псэуштыгъ.

Къызбэч Адыгэ шъольтырым илъэс 30-м къыклоцI анах дзэпэшэ цэрылоу исыгъ. Аще ишыIеныхъэ хъугъя-шIэгъяшкоу адыгэм итарихъ хехъухъягъэхэм атефэгъагъ. Зыр феодальнэ щыIекI-псэукIем пэуцужъынъэхэм яшIуагъякIе мэккумэшшишIэхэр шъхъафит зэрэхуугъэхэр, адэр лъэпкъ шъхъафитыныгъэм ибанэу Кавказ заокIэ зэджагъэхэр ары.

Къохъепі адыгэхэр зэфэ-
мыйдэнгъэм зэрэпэуцужын-
гъехэм (1796-рэ илъэс) Бзы-
икъо заом къыфища гъэх. Пыш-
хэмрэ оркъхэмрэ тетыгьюо ялэм
адыгэ къызэркъюхэр езэгъын-
хэу фэягъехэм. «Тхъэми хэбзэ-
гъэуцугъэми апашхъэ тышызз-
фэдэн фае» зыюхэрээр заом
шытекъулахъах.

Нэмын шапсыгээ оркхэм афмындаа Кызызбэч илтээпкэ пэгагье ыгъэццүүли, адьгаа обжестваклэм хэуцуагь. «Кызызбэч цыф кызызэрхийлэх шъхъэ-клафэу афишырэм ипэгтээлүү ежьми осэшко кынфашыщтыгь, аш ыцэклэ цыфхэр къауяа-инхэу шүүхэр загъаклохэклэ, мин пчагье кызызэлүкіе ѵтыхы — игуяа экынжихэм къащетхы Султлан Джэрые,

Щынэ зэримышлэрэм, лыгъэшхо зэрэхэльтэм, дзэпээндэгьоу зэрэцьтэм, ихэгъэгүй шүзэрильтэгүрэм ыккүй аш пас ыгсээтынэу зэрэхъязырым афэшлциифхэм аш цыхъэшхо, шхъэклэфэшко кыфашиштыг. Иныбжыкыгээтуум кыншгэжээжъяа гээшхъяафитынгээм ибэнаклоу аш ригъэжъяаг, ау дзэ пэщэннымкэ илэпээсэнгээ кызыншгээлэгъяагьэр я XIX-рэ лэшшэгэтуум ия 20-рэ иль эсхэр арых. А лъэхъяным Урысын эмрэ Тыркуемрэ заор аухи, Анапэ ыккүй Кавкази Урысын кыншгээзагъэхэ

Адыгэ лъэпкъым ильтыхъужъ

хъугъе. Ау къушъхъэч!есхэм яшъхъафтыныгъэ зао ащ ща-ухыгъэп. 1830-рэ ильэсүм иышлэ мазэ Къызбеч ялащэу тольгогто цыфыбэ зыхэлэжъэгъэхэ заохэр Пышээ иджагбүй лъэнэныкьо — Екатеринодар къышгэжъягъэу станицэу Марьинскэм нэс Ѣыкуагъэх. Къызбеч идээ къыпэуцугъагъэх генералэу А. Д. Бескровнэмрэ пачыхъэм идээу Кавказ Ѣылэм идзээпээш шъхьаалэу, генералэу Г. А. Эммануэльрэ.

Тарих литератуурэм зэрэхэ-тыр адигэхэр игъорыгью ячыгу къирашыгъагъэхэ пытап!ехэм атебанэштыгъэхэу ары. Ау ар тэрээзэп, ащ фэдэ терминир мы чыплэм къышекүрэл. Игъеклотыгъэу дээ операциехэр зэрэ-клоштыгъэхэр кыдэлплытэнхэ феа. Урыс пытап!ехэм анэмык!эу адигэ чыгум щашыгъэхэ станицэхэм ык!и нэмьык! псэу-п!ехэм адигэхэм зао арашыллэштыгъ. Ахъунк!энхэу, мыльку къатырахынэу араШ, яшъхъафи-тиныгъэ фэбанэштыгъэх.

1830-рэ ильэсүм ибэдээогъу мазэ генералэу Бескровнэм идээ къээзэк 2200-рэ топ 18-рэ хъущтыгъэм Ивано-Щебскэ пытап!эм Къызбеч ичилэ кило-метрэ 15 фэдизкэ пэблагъэу алоштыгъ. Пытап!эр Бескровнэм идээ къинк!э ышыгъ, цы-фыби мыльку Ѣычинагь. Къызбеч урыс лагерым ренэу тэ-банэштыгъ, партизан зао ари-шыллэштыгъ, ыгъэгупсэфыщтыгъэхэп. Ащ къыхэк!эу къинк!э пытап!эр ашыгъэр (Екатерино-

1830-рэ илъэсүм мэзаем и дар пэблэгъагь) урысыдзэм
4-м Эммануэль ежь ышхъэкіэ кыбгынэн фаеу хъугъагье.

Кызызбэч дзэпэшэ үүшэе зэршытыйм, ишүүдээ псэөмьблэжьеу зэрэзаорэм яшуягъэклэ 1834 — 1836-рэ ильэсхэм Пышма шьольтыиррэ хы Шүүцэ үү шьомрэ япытаплэхэр зэнагьсэхээ пытэпли зэйкү үрсыдээм үшшын ыльякыгъэп. 1837-рэ ильэсүү дзээ үкүячлэклэ адигэхэм бэкзанаах лъяшыгъер хүүшьом нийнж энэ сүйтэх

намыгъесын алъэкілгі.
Уәгъе хылтәу кытыраща
гъэм ыпкъ кыкіләу 1840-рә илье
сым икъихъагъум Кызыбәч дү
наим ехыжылыгъ. А уахътәр ары
Хышуңцә ىушъо нәпкъ пытапіләр
күшхъяечіләсхәм зызәхакъута
гъэр. Адыгәхәм япсәемыбләжү
бэнакілә зығъешшәгъогъе Карл
Маркс ытыхыгъаң: «Народхәр
шъхафитыныгъэм фәбенәрз
цифхәм ашішьущтыр зәжъу
гъаша!»

Тыгъужкыкъо Кызыбеч идзээ
пәшакъе күэххэр фәшпышхээз
къэплон пльэкъищ адигэ шьо-
лтырым икъохъэплэ лъэнхъыкъо-
ильэс 20-м кыыкъоц пачыхъээ-
дээ лъэшэу, дэгъо улэшгъэм
пэуцужкын, кызыэтэрилэжэн
зэрилтээкъыгъэр.

Кызыбэч цыфхэм шу альэ гүштэйг, иштхүүшхө алоцтыгъ льэшэу агъэлтапIеэштыгъ. Ин джылыз зеклоу Джон Лонгворт итхылтэй «Год среди черкесов» зыфилоу Налычык 2002

рэ ильээсүм кыышыдэктэгээ
апэ Кызызбэч зэрэлүклагъэр гъэ-
шэгъюнэу кыщетхь.

Кызыбэч итеплээ литературам зэрэхэхъягээр Дж. Бэлл ышынъэ портретыр ары. Ар лъэпэлъягэу, ишыгъэу, ныбжь зиэ дзэклолэу, хъаджэ пэло фыжыр зышигъэу, зишышхолу зышигъыр ары. Шыныкъэ, Кызыбэч лъэпэлъягагь, ынэгү пхъэшагъэу чэлльым даклоу итеплээ гохъэу щытыгъ, Аслъаным фагъадэштыгъ.

Къызбэч политическе пашэ хууным пылтыгъеп, цыфэм зэлъаш!эрэ дзэпащэу щытыгъэми, «советым» илофхэм зыпраяки ахэгүштиштэгъеп. Арэу щытми, цыфхэм къэбарэу къахэнэжыгъэмкэ, шъхъафтыныльэм фэбэнагъэхэу Жэнэ Научыцыкүрэ Лъянэкъо Алджэрыерэ ягъусэу шапсыгъэхэм ябыракь зышыгъэхэм ар ахэтэгъ. Уехъырэхъышенеу щытэп Къызбэч дзэпэшэ тофэу ышлагъэм цыфхэр зэкъоцгъэнхэмкэ мэхъанэшхо зериагъэм. Ащ итамыгъэу хъугъэ лъярдкэ биряракъэу я 30-рэ ильэсхэм зэк!эрэ адигэхэм ял!ык!охэрэ зыхэлэжъэхэрэ зэфэсэу псыхъохэу Афынспрэ Убынрэ азыфагу (Афынспрэ пэмычыгъэу) щык!уагъэм шаштагъэр.

Заор зыңгузғэ уахътэ горэм төфөү Кызыбэч Чабэм күағындыктын хаддэх хыгъяу кыыгъээ зэжьыгъяг. Ау илъягъэу диним зыритыгъэу щытыгъэп. Духовнэу баеу, щылэнгъэм щыгушуклэу, цыф чэфылэу, къэшъоныр, орэдкъялоныр икласхэу щытыгъ. Ащ ишыхъат непэ кызыненсэгъэми «Кызыбэч иудж» цыифхэм къахэнагъэу зарахалын.

зэрэхэлжээ. Кызыбэч илъяблэнагъэ, илъя-
хъужьыгъэ, ишылэкілэ-псэуклэ-
афэльхэхыгъэхэ тхыгъэхэр урыс,
советскэ ыклы лэкылб къэрал
авторхэм ахэбгүйтэшт. Кавка-
зым Ѣылагъэхэ зеклохэми, ащ
къулыкъур Ѣызыыхыгъэхэми
ягукъэкыжхэм ыклы яписьмэ-
хэм ащ ехыллагъэхэ къэбар-
хэр ахэтых. Ащ фэдэу Миха-
ил Лермонтовыим ироманэу «Ге-
рой нашего времени» зыфи-
лорэми Кызыбэч ыцлэ къырило-
зэ, илъяблэнагъэ игугуу къы-
щешы. Адыгэ лыыхъужьым
ехыллэгъэ орэхдхэр, гыбызэхэр
иложатэхэм къахэбгүйтэштых.

Заом итарихъ зэзыгтшээрэ урыс тарихълэжьеу Василий Потто Кызыбеч ехынлэгтшээрэ кызыэритхырэмкэ, күнгүүхээм Болэтыкъо Джамболэт шхьхэ-күнгүүхээм күнгүүхээм фэдэу хы Шүүцэ үүшюм ёншилжээ. Адигэхэмкэ Кызыбеч шынчилжээ.

Лыыхужъыр лъэпкым зэрэ-
щымыгыупшэрэм ишыхъату щы-
сэхэр къэпхыхынхэ пльэкыщт.
Аш фэдэу Мыеквуалэ Зэгурьо-
ныгъэмрэ Зыкыныгъэмрэ яса-
угъэтэу дэтым адыгэмэ къа-
хэкыгъэ цыф цэргио 12-мэ
Къызбэч инэпээгтэл сурети ахэт.
Анахь адыгабэ зыщыпсэурэ
Тыркуем мы ильэсэм къышы-
дэкыгъ почтэ маркэу Къызб-
бэч исурэт зытетыр. Аш къэл-
хагь адыгабзэки тыркубзэки
«Адыгэ лъэпкым илъыхужъ»
елошь. Ахэм къахэхъуагь Афы-
псыпэ саугъэтэу щагъэлсыгъэ-
ри. Арышь, лыыхужъыр лъэп-
кым ишажь хэт ыкыи хэтышт

ЧЭМЫШЬО Гъазый.

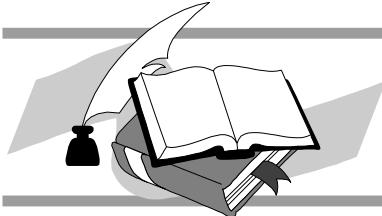
КъушъхъэчIэсхэр янеущырэ мафэкIэ шIум щигугъыштыгъэх, ягъогу зэрээIухыгъэр ашIэти, темыкIонхэ амал яIагъэп. Сыд тэIоми, ти-шыпкъэу зытэгъэпцIэжьми, къэралыгъом ифедэшхо зыхэль, амал зимиIэ Ioф пшъхьапэ зэшIодгъэкIыгъэу тIоу зытэухыижьми, тэры яхэ-куи, яуни, яхъалыгъу Iахьи къатезыхыгъэр.

Василий Немирович-Данченко

Урыс тхакIу, журналист, дзэ корреспондент, 1876-рэ иль

ПЪЭПЦЭРЫШЭ ИСМАХЫИЛЭ КЪЫЗЫХҮГҮЭР ИЛЬЭС 90-РЭ ХҮҮГҮЭ

ИЛЬЭПКЬ ГУПСЭ

Гушилэр гузэхэшлэ зэфэшхьяфхэу гучэм зыкыщызыгтырэмэ ялыкlu, ар акыл чьэпхыгъэм епсхын, хурэшлэрэ зэмилэужыгъохэм ахэль мэхъанэр кыриотыкын, цыфхэм альигъээсын ельэкы.

Литературэр шу зыльэгүрэ ныбжыкъем тхэнэм зыфикудьеу, щыенгъэм кыхехуухээрэ хуугъэшлэгэе гъашэньонхэм гушуагьоу е гумэкыгъоу ахэльтэм зэлтиубытгъэу, жабзэм текеу прозэм игупшисэ куукэе е усэм игушыя ямышыкэе гъашэньонхэмкэе кыриотыкы шонгьоу лъэхъанэ горэ кеку. Аш фэдэ ныбжыкъе нэутхэр кызэрхуухэгэе унааом е лакъом щыщ цыифлуу, акылышыоу, жэбээ дахэ зытуулм ишиенгъэе епхыгъэ зыхыкэе, аш ифэмэ-бжымэ кыттыримхан, лъэнэкъо горэмкэ щысэу кыфимыхъун, ишуагъэ кыримыгъэкын ыльэцштэп.

Аш фэдэ насып илагь кызыхуугъэр ильэс 90-рэ, зынымыгъэр ильэсийн хуугъэ усааклоу Лъэпцэрышэ Исмахыилэ. Ятэжъеу Лъэпцэрышэ Мышьеэст хъеджэ-ефэнд еджагъеу, лъйтэнгъэе ин зыфашытгъэе лыи шуу щытыгъ, Чабэм тю щылагь, Къурланым еджээз адьгабзээкэе кызэрдээзкынхытгъэе, хэшыкэе дэгүу фыриу сымаджхэмэ язаштгъэе.

Янжъеу Лъэпцэрышэ (Шумэнэйкъо) Хымсадэрэ ятэшыгхуу нахыжъеу Лъэпцэрышэ Цыруурэ бэ зыльэгүгъэх, бэ къэзигъэшлэгъэх бзыльфыгъэ нэутхэхэу, адигэ фольклорым хэшьыкэе дэгүу фырияу щытыгъ, хуугъэшлэгъ, пышсэ, таурыхъ зэфэшхьяфыбэ ашэштгъэе, кыалотэжкытгъэри мэктагъэп.

Исмахыилэ тхэнэм зыфикудьиникэе мыхэм яшуагъе къэмийлаа щитэп, ар кабушыхъаты усэхэм анэмикэу ытхыгъэе пышсэхэм. Гүунгъу хъебэе лыжъялорытогъо губзыгъэху Хъокло Ибрахим, Мэшлэкъо Хаджэбирам, Гыыш Яхъер, Къэзэнэ Мос, нэмикхуу зихакиещ пчыхъэрэ чэзыу-чэзыу лыжъхэр, ныбжыкъэхэри ары, зынызэрэгуюицтгъэхэмэ яшыгъе ин ыгуулишхъеки зэхимышлагъеу план пльэкынэп.

Ахэм ишыпкъеу ядэузаа, ежыими пышсэхэр пчыхъэрэ кыалотэжкытгъэх. Ежь илэгүхэри нахь ныбжыкъиэхэри ыдэхж кыххэштгъиэх, ашлогъэшлэгъонуу едэүштгъиэх, ау кыалотэхэрэл лыжъхэм кыалотэхэрэл афэдагъхэп, атекытгъиэх. Ахэм купкэу аклоцилтигъэмкэе Хымсадэрэ Цыруурэ кыалотэштгъиэх нахь афэдагъэх, щыенгъэм нахь пэблэгъяа. Зэгорэм «Тыде кыпхыра мы кыалотэхэрэ?», сийи шыогъешлэгъонуу сизеупчым, «Сэр-сэрэу зэхэсэльхъэх...» макиэу щыхыпцызыз зэриогъяа непэ кызинэсэгъеми сцыгъупшэжкырэп.

Исмахыилэ иныбжыкъэгүм кэлэ нэутхэр, зэхихырэр, ыльэгъэр, игузэхашлэхэр щымыгъупшэхэр ыгу ильгъэрэ. Еджаплэм бэрэ Ѣщдэхэнэу инасып кыххыгъэп, зэмийгъахэхэр, ошэдэмышлээ къежьэгэе дунээ зэо мэшуаам еджаплэхэр зэфишыгъэрэ. Зэо ужым колхоз юфшэнхэр зэшлэхынхэ зыльэкыщхэрэ хуульфыгъэхэр зэrimыкъухэрэм кыххэкъеу, аныбжыкъе нахь зытефхэрэ кэлэдэжаклохэр еджэнэм кыпаашхи юфшэнлэ зэфэшхьяфхэм аlyагъэхъагъэрэ. Ахэм ахэтийгээ Исмахыилэ.

Уахтэ зытешлэм гурьт гэсэнгъэр пчыхъе гурьт еджаплэм, юф юшлээ, щызэригъетгъотыжыгъ. Ятэу Хъамеди юшынахыжъеу Къадырбечи заом хэкодагъэр, ежь нахыжъ унагьом кынагъэп. Ар чыпэ кынагъ, кэлэбэн унэгъошхор кэлэ ныбжыкъэм кыльэхэнэяа.

Джащ кыншгъэхъагъэр, юныбжыкъе кытиефи зигъэпсэфынэу отысыжыфэ, колхозым халалэу щылэхъагъ. Дзэм къулыкъу кыншхыи кыншгъэзжэхъим колхозым хэхъажын фаеу хуугъэ. Тракторнэ, губбю, фермэ, пхъшлэ бригадэхэм юфшэнхэр кызэрхыклоу,

Сид фэдиз кын ыльэгъугъэми, Исмахыилэ жыгытго мафхэхэри кыфэкъуагъэр, иклалэмэ зэкэлэм янасып адильгэгүг, адилэтиг, лакъоми хэпшыкъеу хэхъуагъ. Иклалэхэм атекыгъэхэхэрэлф-пхъорэлфхэм кыакэхъуххажыгъэхэри ахэтхэр нэбгырэ 58-рэ мэхъу.

2015-рэ ильэсийн ыныбжь ильэс 87-рэм итэу идунаи зехъожьом, зэкэри ынж иххэу инаужырэ гъогу агъектэжыгъ, дахэу дээзжэхъыгъ. Зэкэми щылэкшлэхэр щыенгъэе кыххэрэ, псаунгыгэ пытэрэ ялэу, зэдьрагъаштээмэ, къээрэгъэхънэхъээ, ятэ-янхэм, лакъом ягугу шлукэ арагъэшьээ, щынгъэгъэ гъогу рыхонхэр афэтээ оыки ар агъецкленэу тащэгүү.

Исмахыилэ ыгукэ бешлагъэу фэхэзьэрэ щытыгъэми, тхэнэр, класэу ригъэхъагъ. Ареу щитми, иапэрэ тхылъ кыдэкынхэм фыргъэхъазыри тхылтедзаплэм ритигъ, ар иапэрэ юлэрхэгээ, тхэнэм ыгуу пытугъэп, тхэштгъэе.

Исмахыилэ урсызбээкли къархыэштыгъэр, хэку радиомкли кытштыгъэр. Ашкээ Жэнэ Къырымызэ хэку радиом итхаматэу зыщтым, ишуагъэ кыригъэштыгъ. Ахэр гъезетдэхэмэ цыиф кызэрхыклохэм агу рихыштыгъ. Ичилэгъухэр, иныбджэхъухэр ыдэхж кыаклохэти, ельэхъээс иусэхэм кырагъаджэштыгъ. Цыиф зэхэхэ чыпэхэм, колхоз клубами, еджаплэм изакоуи нэмикл тхаклохэр чылэм кырагъэблагъэхэрэми ягысэу рагъэблагъэштыгъ. Джаштэу кэлэдэжаклохэри тхыльдэхжэхэри итвичтэвэ нэхуасэ фашытгъэх.

Аш фэдэ цыиф зэхаххэхэр тхаклохэмэ тхыльдэхжэхэмэ зыщызэлхэхэрэрэ Исмахыилэ икэсагъэр, ахэм къялолштэхэмэ ельтыгъэу ишыпкъеу зафыхъазытгъэ. Анахъеу кэлэдэжаклохэм аlyкленэр Исмахыилэ лъэшэу игуапштгъэ.

Атиригъэтштыгъ, ишыпкъеу адэлэштыгъ. Ахэм ашыщыг игъонэмисэу зидунай зыхъожьигъ Жаклэмыкъо Шумафэ. Ар бэрэ ыдэхж кыакоштыгъ. Аш тхылъ зытущи кыдигъэкынэу инасып кыххыжыгъ. Шумафэ тхылъ тедзаплэм юф юшлээ, Исмахыилэ иапэрэ тхыльдэ «Сэлам, хэгъэгур!» зыфиорэм техническэ редакторэу юф дишэнэу хуугъагъ. Ари Шумафэ кыльэгъужыгъ.

Исмахыилэ чылэм дэсигъэми, творческэ ныбджэгъуныгъ адириагъ усаклохэр Жэнэ Къырымызэ, Къуекъо Налбый, Пэнэшьу Хъазэрт, тхакло Коцбэе Пышмафэ, композиторэу Бысыдж Мурат, нэмикхэмэ.

Къуекъо Налбыйрэ Исмахыилэрэ агуулилэ зэфэшыпкъэхэр щытыгъ, ныбджэхъуныгъ сэмеркъеу дахэ акэлэхэу усэхэр зэфатхытгъ. Тхэн юфир Исмахыилэ зыргъэжаклохэмэ Налбый ынаэ кытывригъэтштыгъ. Пэнэшьу Хъазэртэ Налбыйрэ чылэм зыкхэхэе, Исмахыилэ зыгуамыгъакэу кыагъэзжытгъэ.

Исмахыилэ ыныбжь ильэс 70-рэ зэххум аш фэгъэхъыгъ зэхаххэу игъэкотыгъеу чылэм щызэхэтштэгъагъэм игъэхъазырыни ирэгъэлокыни Пэнэшьу Хъазэрти, Мэджэдже Мэдини, Къуекъо Асфари, Къэзэнэ Юсыфи, Коцбэе Пышмафи яшыпкъеу хэлэхъагъ. Хъазэртэ радиом телевидениими ялошишлэхэр кыригъэблэгъагъ.

Ахэм зэхаххэр зэрэреклохыгъэр кыалотэжкытгъ, кыагъэлэгъожыгъ. Исмахыилэ Мыекъуапэ кызылкэе, Коцбэе Пышмафэрэ Бысыдж Муратэрэ зауумыгъакэу кложыщтыгъэп. Атхыгъэхэм атегушилэхэр, сэмэркъеу

Исмахыилэ ильфыгъэмэ, иххорэлфхэмэ ахэс. 2013-рэ ильэс.

учетчикэу юф ашишагъ. Колхозым ипарторганизацие исекретарэу щитыгъ.

Хъажэукъомэ япхью Мусльимэтрэ ежыррэ унагьо зэдшагъ, кэлэллэйрэ пшъшлэхъыгъиэрэ зэдаплугъэрэ, зэдалэхъыгъэрэ. Зикъэшэгъум кыншхэмэ, зидэкогъур даклоз, зэкэми унагъохэр ялэхуугъ, щыенгъэм пытэхуугъа.

Исмахыилэ щыенгъэм кын маклэ щызэпчыгъэрэ: иахыил благъэхэри, иахыил дэдэхэри, яти, яни, тышыпхуухэри, ишхъэгъусэу Мусльимэти — зэкэми ыгъэтылыхъыгъэрэ, зэкэми Тхэм джэнэтэхэр кьарет.

Ыныбжь ильэс 45-рэ хуугъеу, 1973-рэ ильэсийн иапэрэ тхылъэу «Сэлам, хэгъэгур!» кыдэхъыгъ, ар зыцэхэри тхылъ кыдэхъагъ.

Сэлам, хэгъэгур, сэлам, сэлам!

Сыкъызшыссырэд о уурам.

Сэлам, хэгъэгур, сэлам, сэлам!

Узфээгъэдагъэр кыагъагъ ялрам.

Композиторэу Барцо Рустем мы усэр орэдыхшом рильхагъэрэ орэдьо ныбжыкъеу Дээбэ Фатимэ дахэу къело.

Исмахыилэ иапэрэ усэхэр район, хэку гъэзетми адь-

Кэлэдэжаклохэм аш иусэхэр езбэрэ зэрагъаштэхъыгъ, нахь дэгъоу къяджэхтхэр язэрэмгъаштэхъеу, зэнэкъохуухээ, зыкыфагъэхъазытгъиэгъ, иусэхэр атэхыгъэх кыагъэлэгъонхэр къашытгъиэхъ. Ежыри ытхыгъэхэм ашыщхэм къяджэштэхъыгъ. Кэлэхэу къэлпэн зыхуукэе, ежыррэ итхыльдэхжэхэмэ нахь зэпэблагъэ зышихъыгъ, гуфэбэнгъэ зыхээл ныбджэхъуныгъэ эзфыщтыгъэхэр зэдэрьялагъэрэ. Бгүйтүри аш ыгъэрэзштгъиэгъ.

Еджаклохэм, иныбджэхъуэм ашыщхэу тхэн юфир зыгу кыншыуущихъэрэм Исмахыилэ ынаэ

